

CONGRES – VERSLAVINGSPROBLEMATIEK

14 maart 2019

Pullman Cocagne, Eindhoven

Het congres over verslavingsproblematiek staat dit keer in het teken van verslavingsproblematiek bij tieners en jongvolwassenen.

Experimenteren hoort bij de adolescentie. Dat neemt echter niet weg dat gebruik van alcohol en drugs - maar ook bijvoorbeeld gaming en social media - juist in deze leeftijdsfase lelijk uit de hand kunnen lopen. In de adolescentie wordt de leefwereld van jongeren steeds groter en neemt de hoeveelheid vrijheid die zij ervaren toe. Tegelijkertijd neemt de ouderlijke controle af en de invloed van leeftijdsgenoten toe. Tel daar een onvolgroeid brein bij op en alle ingrediënten voor een probleem zijn aanwezig.

Maar wat is nog normaal experimenteergedrag en wanneer verandert het in risicogedrag of zelfs een verslaving? Hoe herken je deze problemen bij jonge mensen en hoe maak je ze bespreekbaar? Hoe doe je dat bij jongeren met een laag IQ, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een licht verstandelijke beperking (LVB) of zwakbegaafdheid? Pak je het anders aan wanneer jongeren uit een migrantengezin afkomstig zijn? Wat als jongeren een psychiatrisch probleem hebben, zoals bijvoorbeeld ADHD, autisme of een depressie? Hoe ondersteun je ouders in het omgaan met deze problematiek? Hoe werken diverse genotsmiddelen eigenlijk en hoe houd je daar rekening mee in de hulpverlening aan deze jonge mensen? Hoe motiveer je ze voor verandering?

Deze en andere, aanverwante vragen staan centraal op het congres over verslavingsproblematiek.

Doelgroep

Het congres over verslavingsproblematiek is gericht op alle hbo- en academisch opgeleide hulpverleners die werken met jonge mensen met (een risico op) verslavingsproblematiek.

Leerdoelen

- De laatste wetenschappelijke inzichten in begeleiding en behandeling van verslavingsproblematiek
- Welke mechanismen verslaving doen ontstaan en voortbestaan
- Automatische en gecontroleerde processen bij de behandeling van verslaving
- Het werken met verslavingsproblematiek bij jonge mensen met bijkomende psychiatrische problematiek

- Preventie, signalering, begeleiding en behandeling van internet-, game- en social media verslaving
- Het inzetten van technieken uit de motiverende gespreksvoering ten behoeve van de hulpverlening aan jonge mensen met verslavingsproblematiek
- Valkuilen en aanknopingspunten in het hulpverleners aan jongeren met verslavingsproblematiek die afkomstig zijn uit gezinnen met een migratiegeschiedenis
- De werking van de meest voorkomende genotsmiddelen in het brein en de rest van het lichaam
- Het ondersteunen, begeleiden en behandelen van jonge mensen met een laag IQ die verslavingsproblemen ervaren
- De rol van ouders wanneer er tekenen van verslavingsproblemen bij hun kinderen waargenomen worden, evenals de ondersteuning van deze ouders

Programma

09.15 uur Registratie en ontvangst

10.00 uur Opening door de dagvoorzitter Dr. Guido van de Luitgaarden

10.15 uur Prof. Dr. Reinout Wiers [UvA] - Automatische en gecontroleerde processen bij de behandeling van verslaving: een update

11.00 uur Prof. Dr. Vincent Hendriks [Universiteit Leiden] - Verslavingsproblematiek en bijkomende psychiatrische problemen

11.45 uur Pauze

12.15 uur Deelsessies ronde 1

1A Dr. Regina van der Eijnden [Universiteit Utrecht] - Game- en social media verslaving

1B Hanneke Snels [Novadic-Kentron] - Motiverende gespreksvoering

13.15 uur Lunch

14.00 uur Deelsessies ronde 2

2A Dr. Murat Can [EsensGGZ] - Verslavingsproblematiek bij migranten

2B Dr. Tibor Brunt [Universiteit van Amsterdam] - Effecten van drugs op brein en lichaam

15.00 uur Pauze

15.30 uur Deelsessies ronde 3

3A Drs. Marike van Dijk [Tactus] - Verslavingsproblemen bij mensen met een lager I.Q.

3B Shereen Shaban MEd. [Jellinek] - De rol van ouders bij problematisch middelengebruik

Sprekers en hun bijdrage

Prof. Dr. Reinout Wiers

Bijdrage: Automatische en gecontroleerde processen bij de behandeling van verslaving: een update.

Reinout studeerde psychologie aan de Universiteit van Amsterdam en promoveerde daar cum laude op onderzoek naar risicofactoren voor verslaving. Momenteel is hij hoogleraar development psychopathology aan de Universiteit van Amsterdam.

Zowel automatisch geactiveerde als meer reflectieve processen spelen een rol bij het ontstaan en in stand houden van verslaving. Automatisch geactiveerde cognitieve processen kunnen direct beïnvloed worden met gerichte cognitieve trainingen, die de klinische uitkomst voor een deel van de cliënten verbetert met ongeveer 10%. We beginnen beter te begrijpen voor welke subgroep deze aanpak vooral helpt. Ook is het duidelijk dat dit geen wondermiddel is en dat het zonder motivatie om te veranderen geen effect heeft (bijv. Als

preventiemaatregel bij studenten die niet willen minderen met drinken). Reinout geeft een overzicht van de recente ontwikkelingen op dit gebied.

Prof. Dr. Vincent Hendriks

Bijdrage: Verslaving en bijkomende psychiatrische problematiek

Vincent is als bijzonder hoogleraar Verslaving en Psychiatrische Comorbiditeit bij Jeugdigen verbonden aan Curium-LUMC. Met zijn leeropdracht bij het LUMC wil Vincent Hendriks het onderzoek en onderwijs op het gebied van verslaving bij jongeren stimuleren en de samenwerking tussen de jeugdpsychiatrie, jeugdverslavingszorg en academische setting versterken. Hij richt zich daarbij vooral op de effectiviteit van bestaande en nieuwe verslavingsinterventies, de psychologische en (neuro)biologische processen die daaraan ten grondslag liggen, en de mogelijkheden om interventies beter af te stemmen op deelgroepen jongeren. Naast onderzoek verzorgt hij onderwijs op het gebied van verslaving bij het LUMC en de UL. Vincent Hendriks is tevens werkzaam als hoofd van het Parnassia Addiction Research Centre (PARC) bij Brijder Verslavingszorg. Hij is lid van de stuurgroep van Stichting Resultaten Scoren (het landelijke kenniscentrum op het gebied van verslaving) en lid van de Erkenningscommissie Justitiële Interventies.

In deze tweede plenaire presentatie gaat Vincent in op verslavingsproblematiek bij jongeren met bijkomende psychiatrische problematiek. Wat is bekend uit evidence based onderzoek en wat werkt in preventie, begeleiding en behandeling?

Dr. Regina van der Eijnden

Bijdrage: Game- en sociale mediaverslaving bij Nederlandse jongeren

Regina studeerde sociale psychologie aan de Radboud Universiteit in Nijmegen en promoveerde aan de Rijksuniversiteit Groningen. Als onderzoekscoördinator bij het IVO (Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen en Verslaving) heeft zij als eerste in Nederland een onderzoekslijn opgezet naar Internetverslaving. Sinds 2008 werkt zij als Universitair Hoofddocent bij de Universiteit van Utrecht, waar zij haar onderzoek naar internet-gerelateerd verslavingsgedrag heeft voortgezet. Regina is projectleider van het Digital Youth Project van de UU, een langlopend onderzoek onder Nederlandse adolescenten. Daarnaast is zij betrokken bij het HBSC-project, een internationaal vergelijkend studie waarin zij onderzoek doet naar sociale media en gameverslaving onder Europese jongeren.

In deze deelsessie zal ingegaan worden op de vraag of gamen en sociale mediagebruik daadwerkelijk tot verslaving bij jongeren kunnen leiden en aan welke kenmerken voldaan dient te zijn om van verslaving te kunnen spreken? Ook zal ingegaan worden op de vraag hoe vaak dit verslavingsgedrag voorkomt onder Nederlandse jongeren van 12-16 jaar. Daarnaast wordt ingegaan op de vraag wat risicofactoren en risicogroepen zijn voor het ontwikkelen van kenmerken van game- en sociale mediaverslaving, en op de vraag wat we weten over de gevolgen van deze internet-gerelateerde verslavingen. Tot slot zal ingegaan worden op preventie, signalering en behandeling van deze internet-specifieke verslavingen.

Hanneke Snels

Bijdrage: Motiverende gespreksvoering

Hanneke studeerde maatschappelijk werk en dienstverlening aan de Avans Hogeschool te Den Bosch. Daarna volgde zij de opleiding tot CRA-therapeute (community reinforcement approach). Zij deed werkervaring op binnen een klinische behandelafdeling van Novadic-

Kentron. Momenteel is Hanneke werkzaam als ambulante hulpverlener in de generalistische basis GGZ en werkt zij daarnaast als trainer/docent motiverende gespreksvoering. In de verslavingszorg hebben cliënten regelmatig een veranderwens, maar zijn nog niet geheel gemotiveerd om hun leefstijl aan te passen. Veranderen is een proces van de cliënt en het vraagt iets van de hulpverlener om hier goed bij aan te sluiten. Kun je de motivatie van de cliënt beïnvloeden met gespreksvoering? In deze presentatie komt de theorie van motiverende gesprekstechnieken aan bod. Daarnaast zal Hanneke de theorie uitleggen aan de hand van voorbeelden uit de dagelijkse praktijk. Er is aandacht voor het proces van veranderen, het belang van de houding van de hulpverlener en gespreksvaardigheden.

Dr. Murat Can

Bijdrage: De aspecten van verslaving bij migranten

Murat Can is gespecialiseerd in interculturele vraagstukken. Hij werkte aanvankelijk als hulpverlener en coördinator allochtonen bij RIAGG-Zuid in Rotterdam en als psychotherapeut en coördinator bij GGZ Midden Brabant. Murat was wetenschappelijk medewerker bij het Trimbos Instituut en promoveerde in 2010 aan de Universiteit van Tilburg op een grootschalig promotieonderzoek onder allochtonen naar de kwaliteit van leven van migranten, hun psychische klachten en hun beleving van migrant zijn. Over deze onderwerpen publiceert hij veelvuldig en hij heeft inmiddels twee literatuurprijzen op zijn naam staan. Momenteel is Murat directeur Zorg, psychotherapeut en cognitief gedragstherapeut bij EsensGGZ

Migratie als een soort 'permanent tijdelijk verblijf', maakt mensen kwetsbaar voor het ontwikkelen van verslavingsproblemen en kunnen behandelprocessen moeilijk verlopen. Naast bekende taal en culturele problemen (ziektebeleving en hulpzoekgedrag) spelen ook de beroemde 3 A's (Afstand, Achterstand en Achterstelling) hierbij een belangrijke rol. Het lijkt niet alleen een probleem met betrekking tot minderheid (migrantgebonden), maar ook tot meerderheid (autochtoon- en autochtone instellingsgebonden) te zijn. Zodoende krijgt het verslavingsprobleem andere functies en betekenissen bij migranten en dus ook onder landgenoten uit hun land van herkomst. De oorzaken en gevolgen hiervan, de diagnostiek en de oplossingen hiervoor, hebben samengevat te maken met het acculturatie-proces van migranten en interculturalisatie proces van de algemene samenleving en de maatschappelijke instellingen. In deze deelsessie worden deze aspecten op een interactieve werkwijze toegelicht, waarna praktische tips en tools voor de praktijk worden aangereikt.

Dr. Tibor Brunt

Bijdrage: Effecten van populaire drugs op de hersenen en het lichaam op de lange termijn en consequenties voor de gebruiker en behandelaar

Tibor studeerde medische biologie en deed daarna werkervaring op bij het RIVM op het gebied van gebaksadditieven en verslaving. Hij werkte vervolgens als docent Biologie aan de Universiteit van Amsterdam en was gedurende 13 jaar wetenschappelijk projectleider aan het Trimbosinstituut op het gebied van drugs en verslaving bij jongeren en jongvolwassenen. Momenteel werkt Tibor als wetenschappelijk medewerker aan de Universiteit van Amsterdam.

Drugsgebruik is inherent aan de moderne westerse samenleving. Drugs worden voor allerlei redenen gebruikt, maar voornamelijk voor ontspanning, stimulatie van de aandacht, sociale interactie of expansie van de gedachten en ervaringen. De aanvangsleeftijd wisselt per drug, maar over het algemeen worden de meeste drugs geprobeerd in de puberleeftijd of jong

volwassenheid. Waar sommigen het gebruik van drugs tot een korte periode van hun leven beperken, leidt het bij anderen tot een langdurige fase van experimenteren en gebruik. Hieruit kunnen problemen volgen, zoals afhankelijkheid, geheugenproblemen en zelfs hersenschade. In dat geval komen gebruikers vroeger of later in aanraking met de huisarts, behandelaars en zelfs de verslavingszorg. Schrijnende gevallen zijn personen die bijvoorbeeld aan gamma hydroxyboterzuur (GHB) verslaafd zijn geraakt, een middel dat in korte tijd tot ernstige ontwenning en afhankelijkheid kan leiden. Andere problematische middelen zijn opiaten, cocaïne, amfetamine en op lange termijn zeker alcohol. De verslavingsproblematiek zorgt voor een zware belasting op de ambulante zorg, zeker in het geval van een comorbiditeit met een andere psychische stoornis. Deze presentatie zal aan de hand van een algemene introductie ingaan op enkele drugs en aan de hand van praktische informatie algemene implicaties en richtlijnen voor behandeling geven.

Drs. Marike van Dijk

Bijdrage: Verslavingsproblematiek en LVB

Marike studeerde Health and Safety Psychology aan de Universiteit Twente. Ze is werkzaam bij Tactus verslavingszorg en heeft ruime ervaring in de behandeling en begeleiding van mensen met een lager I.Q. in combinatie met verslavingsproblematiek.

Hoe om te gaan met verslavingsproblemen bij mensen met een lager I.Q. en wat is bekend over signalering en preventie, begeleiding en behandeling met betrekking tot deze doelgroep? Deze vragen staat centraal in de deelsessie onder leiding van Marike van Dijk.

Shereen Shaban MEd.

Bijdrage: De rol van ouders bij problematisch middelengebruik

Shereen is projectleider Jeugd en daarnaast werkzaam als preventiewerker bij Jellinek. Zij studeerde pedagogiek aan de Hogeschool Inholland, gevolgd door een Master of Education - Onderwijs en Zorg.

Tijdens deze sessie staat de rol van ouders centraal. Er zijn verschillende omstandigheden die tijdens de opvoeding bijdragen aan het ontstaan, ontwikkelen van tolerantie en stoppen van verslaving. Je wordt meegenomen langs factoren die invloed hebben op het (problematisch) gebruik van genotsmiddelen. Het belang van het betrekken van ouders en de mate van invloed bij de behandeling wordt uitgelicht. Deelnemers krijgen praktische handvatten voor het aangaan van het gesprek met ouders, de do's en dont's en leren vanuit het perspectief van de ouder te redeneren.

Dr. Guido van de Luitgaarden

Bijdrage: Dagvoorzitter

Guido is opgeleid als sociaal-pedagogisch hulpverlener en werkte in die hoedanigheid onder meer in het sociaal-cultureel werk. Hij was gedurende 16 jaar als senior onderzoeker en docent werkzaam bij Zuyd Hogeschool, lectoraat Sociale Integratie. Guido promoveerde aan de University of Salford (VK) op een proefschrift over oordeels- en besluitvorming bij vermoedens van kindermishandeling. Sinds 2006 is hij verbonden aan het Euregionaal Congresburo en het Centrum voor Educatie en Supervisie. Daarnaast is hij echtgenoot en (pleeg)vader. Ook is hij voorzitter van de Raad van Toezicht van het Steunpunt Mantelzorg Zuid.